

TÜRKİYE VE BAZI AVRUPA ÜLKELERİNDEKİ ORTAOKUL GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI¹

COMPARISON OF SECONDARY SCHOOL VISUAL ARTS CURRICULA IN TURKEY AND SOME EUROPEAN COUNTRIES

Serdar TUNA²

Ayşe ÇAKIR İLHAN³

Başvuru Tarihi: 12.01.2024

Yayına Kabul Tarihi: 20.10.2024

DOI: 10.21764/maeuefd.1418473

(Araştırma Makalesi)

Özet: Bu araştırmanın amacı; Türkiye, Almanya, Fransa ve İngiltere’de ortaokul Görsel Sanatlar dersi öğretim programlarını amaç, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme süreçleri açısından incelemek, farklılık ve benzerlikleri saptamak ve bu konuda ayrıntılı veri kaynağı oluşturmaktır. Bu çalışmada, ülkelerarası karşılaştırmalı eğitim araştırması modeli kullanılmıştır. Söz konusu ülkelerin görsel sanatlar dersi öğretim programlarının karşılaştırılmasında “yatay yaklaşım” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, araştırmaya konu olan ülkelerin öğretim programlarının amaç, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme süreçleri bakımından benzer özelliklere sahip oldukları, fakat birtakım farklılıklar da içerdikleri belirlenmiştir. Sonuç olarak programlarda; Sanatsal Beceri ve Bireysel İfade, Sanat Eleştirisi, Kültürel Miras ve Çeşitlilik ile ilgili amaçların, Sanatsal Biçimlendirme, Sanatsal Yöntem ve Teknikler ile ilgili içeriklerin, kullanılan geleneksel yöntemlerle ilgili eğitim durumlarının ve süreç dosyası değerlendirme gibi değerlendirme araçlarının benzer oldukları saptanmıştır. Buna karşın, Çevresel Farkındalık, Estetik, Özgüven ve Saygı gibi maddelerin amaçlarda; Dijital Teknoloji ve Sergileme gibi maddelerin içerikte, Bireysel Deneyimler, Bağımsız Öğrenme Becerileri, Takım Çalışması gibi maddelerin eğitim durumlarında, her sınıf seviyesi için ölçek oluşturma, değerlendirmede inisiyatif kullanma gibi maddelerin, ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarında farklılaştığı saptanmıştır.

Abstract: The aim of this study is to examine the secondary school visual arts curricula in Turkey, Germany, France and England in terms of purpose, content, educational situations, measurement and evaluation processes, to determine the differences and similarities and to create a detailed data source on this subject. In this study, a cross-country comparative educational research model was used. "Horizontal approach" was used to compare the visual arts curricula of these countries. As a result of the research, it was determined that the curricula of the countries subject to the research have similar characteristics in terms of purpose, content, educational situations, measurement and evaluation processes, but they also contain some differences. As a result, it was found that the objectives related to Artistic Skills and Individual Expression, Art Criticism, Cultural Heritage and Diversity, content related to Artistic Formation, Artistic Methods and Techniques, educational situations related to the traditional methods used, and evaluation tools such as process file evaluation were similar. On the other hand, items such as Environmental Awareness, Aesthetics, Self-Confidence and Respect were found to differ in objectives; items such as Digital Technology were found to differ in content; items such as Individual Experiences, Independent Learning Skills were found to differ in educational situations; and items such as using initiative in evaluation were found to differ in measurement and evaluation approaches.

¹ Bu araştırma, birinci yazarın Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN danışmanlığında yaptığı ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından kabul edilmiş olan "Türkiye ve Bazı Avrupa Ülkelerindeki Ortaokul Görsel Sanatlar Ders Programlarının Karşılaştırılması" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Burdur, Türkiye stuna@mehmetakif.edu.tr. ORCID: 0000-0002-7926-7706

³ Prof. Dr., Kapadokya Üniversitesi Mimarlık Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü, Nevşehir, Türkiye aysecakirilhan@gmail.com. ORCID: 0000-0003-1236711X

Anahtar Sözcükler: Sanat eğitimi, Görsel sanatlar, Karşılaştırmalı araştırma, öğretim programı
Keywords: Art education, Visual art comparative research, curriculum,

Giriş

Sanat eğitimi ve sanat eğitiminin psikolojik, sosyolojik ve bireyin kişilik gelişimi açısından ne denli gerekli olduğu, günümüze kadar pek çok düşünür tarafından üzerinde çalışılmış bir konudur. Sanat eğitimi, fiziksel, entelektüel ve yaratıcı becerileri bütünleştiren, eğitim, kültür ve sanat alanları arasında dinamik ve etkin ilişkiler kurulmasını mümkün kılan bir eğitim modeline katkı sunmaktadır. Sanat disiplinlerini ve uygulamalarını bilmek, gençlerin entelektüel, akademik, kültürel, sosyal ve kişisel gelişimi için en temel faktörlerden biridir. Bu nedenle sanat ve sanat eğitimi, temel eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır (Kaya ve Romenescu; 2020).

Genel anlamda eğitimin amacı; bireye ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kişiliğini geliştirmesi, içinde bulunduğu topluma uyum sağlaması, toplumsal ve ekonomik katkı sağlaması için gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazanmasında yardımcı olmaktır (Gündüz; 2023). Bundan dolayı, eğitim programları, toplumlar değiştikçe toplumun ihtiyaç duyduğu insan tipine göre yenilenmektedir. Görsel sanatlar eğitimi de değişime ve güncellenmeye ihtiyaç duyar. İletişim ve ulaşım araçlarının gelişmesiyle küçülen dünyada, beklenen insan niteliği ulusal değerlerle beraber, uluslararası değerlerin kazanılmasını da zorunlu kılmaktadır. Sanat eğitiminin kültürler üstü ve evrensel değerleri barındırması gibi özelliklerinden dolayı, çağın uluslararası değerlerini anlayıp özümseyebilecek bireyler yetiştirmede önemli bir unsurdur. Avrupa ve Türkiye arasında, sanat eğitimi tarihi, sanat eğitiminin kuramsal temelleri ve başlangıcı itibarıyla farklılıklar bulunmaktadır. Ülkelerin sahip oldukları kültürel, tarihsel, sosyolojik ve ekonomik birikimleri sonucunda, eğitimin diğer alanlarında oluşan farklılıkların sanat eğitiminde de olduğu görülmektedir.

Avrupa’da sanat eğitimin köklü olarak yerleşmesinin altı önemli etkeninin olduğu belirtilir. Bu etkileri Stankiewicz (2009), şöyle sıralamaktadır:

- Rousseau'nun fikirlerinin yayılması, Pestalozzi ve Froebel'in çocukların eğitiminde kimi nesne çizimlerinin gerekli olduğu düşüncesi.
- Endüstrinin desteklenmesi için Almanya, Fransa, İngiltere ve diğer kuzey Avrupa'daki sanayileşmiş ülkelerde sanat okullarının kurulması.

- Çocuğun sanatsal gelişimi için çalışmalar yapılması.
- Eğitim ve güzel sanatların ortak hedefleri olarak, çocuklarda sanatın desteklenmesi ve yükseltilmesinin gerekliliğine yönelik inancın yaygınlaşması.
- Bruner'in rehberliğinde *Disipline Dayalı Sanat Eğitimi* programının gelişimi.
- Görsel kültür temelli sanat eğitimi programlarının yaygınlaşması.

Tüm bunlar, sanat eğitiminin Avrupa'da, örgün eğitim ve kuramsal temelleri bakımından köklü olarak yerleşmelerine neden olmuştur.

Türklerde ise, uzun bir süre örgün sanat eğitiminden bahsetmek imkansızdır. Osmanlı'nın son dönemlerinde, Batının uygar kurumlarının işleyişi benimsenirken, bu kurumların özünü oluşturan ekonomik düzenin temelleri de yavaş yavaş atılmış, askeri okullarda öğrenim gören gençlerin, askeri amaçlı çizimleri, bu dönemde resim çalışmalarına dönüşmeye başlamış, 1793 yılında "Mühendishane-i Berri-i Hümayûn'a desen derslerinin konulmasıyla devam etmiştir. Aynı eğitimin daha gelişmiş bir biçimi ise, 1835'te "Mekteb-i Fünûnu Harbiye"de uygulamış, gerçek anlamda örgün sanat eğitimi ise 1883'te Sanayi Nefise Mektebi ile başlamıştır (Dilmaç, 2009; Ertok, 2020).

Cumhuriyetin kurulmasını takip eden yıllarda sanat eğitimi, batıdan alınan iyi örneklerle ve yine Avrupa ülkelerine inceleme ve eğitim için gönderilen uzmanların raporları ve 1926 yılında kurulan Gazi Orta Muallim Mektebi bünyesinde Resim-İş bölümünün açılması ile devam etmiştir (Gökay, 2023). Bu okulların program tasarımında, Avrupa ülkelerindeki örneklerin yönlendirici olduğu görülmektedir. Örneğin, iş eğitimi temellerine oturtulmuş ilk güzel sanatlar okulu olan Bauhaus, Tonguç'un sanat eğitimine bakışını etkilemiş ve köy enstitülerinin de temelini oluşturmuştur (Uz, 2014).

Avrupa'da kurumsal anlamda sanat eğitiminin çok daha önce başlaması ve alana yönelik bilimsel araştırmaların sayısı, bu alanda çok daha deneyimli olduklarını düşündürmektedir. 1959 yılında Avrupa Birliği'ne üye olma isteğini Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) başvurarak gösteren Türkiye, Avrupa Birliği üyesi ülkelerle hemen hemen her alanda uyum çabalarını devam ettirmektedir (Çalışkan, 2023). Bu uyum sürecinin ve bu süreçte yapılan müzakereler, aday ülkelerin Avrupa Birliğini oluşturan temel değerlere ne kadar sahip olduğu ile ilgilidir (Bayram,

2018). Bu uyum sürecinde, Avrupa ülkelerinin ihtiyaç duyduğu insan tipini hedefleyerek hazırlanmış olan eğitim programlarının da kapsamlı olarak incelenmesi gerekmektedir.

Türkiye’de ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim programlarının, Almanya, Fransa ve İngiltere’de uygulanan programlarla karşılaştırılması, Avrupa ülkelerindeki uygulamaların paylaşılması ve başarılı örneklerin ortaya çıkartılmasının, başta program geliştirme uzmanları, konu ile ilgili akademisyenler ve sanat eğitimcileri açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, görsel sanatlar eğitimi ile ilgili yapılan karşılaştırmalı çalışmaların sınırlı sayıda olması, alana yönelik kapsamlı çalışmalar yapılmasını bir ihtiyaç haline getirmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı; Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye’de ortaokul Görsel Sanatlar dersi öğretim programlarını amaç, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme süreçleri açısından incelemek, farklılık ve benzerlikleri saptamak ve bu konuda ayrıntılı veri kaynağı oluşturmaktır.

Bu temel amaca bağlı olarak, karşılaştırmaya dayalı bu çalışmada yanıtı aranan araştırma soruları şunlardır.

1. Türkiye’de ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim programının *amaçları*, Almanya, Fransa ve İngiltere’de okutulan görsel sanatlar dersi öğretim programının amaçları ile ne tür benzerlik ve farklılıklar göstermektedir?
2. Türkiye’de ortaokul görsel sanatlar dersleri ile Almanya, Fransa ve İngiltere’de okutulan görsel sanatlar derslerinin *içerikleri (Konu Alanları)* arasında ne gibi benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır?
3. Türkiye’de ortaokul görsel sanatlar dersi *eğitim durumları (Öğrenme – Öğretme Süreçleri)* ile Almanya, Fransa ve İngiltere’de okutulan görsel sanatlar dersleri *eğitim durumları (Öğrenme- Öğretme Süreçleri)* ne gibi benzerlik ve farklılıklar göstermektedir?
4. Türkiye’de ortaokul görsel sanatlar derslerinin ölçme ve değerlendirme süreçleri ile Almanya, Fransa ve İngiltere’de ortaokul görsel sanatlar derslerinin ölçme ve değerlendirme süreçleri arasında ne gibi benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır?

Yöntem

Bu araştırma ile Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye'nin orta okullarında görsel sanatlar dersi öğretim programlarının, amaçlar, içerik, eğitim durumları ve ölçme değerlendirme boyutları ele alınarak karşılaştırılmaları hedeflenmektedir.

Araştırmanın Modeli

Karşılaştırmaya dayalı bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yoluyla nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, incelenen ülkelerin öğretim programlarında araştırma soruları çerçevesinde tüm değişkenler yan yana getirilerek aralarındaki benzerlik ve farklılıklar saptanmaya çalışılmıştır. Söz konusu ülkelerin görsel sanatlar dersi öğretim programlarının karşılaştırılmasında "yatay yaklaşım" kullanılmıştır.

Karşılaştırmalı eğitim araştırmalarında; yatay, dikey, problem çözme ve örnek olay yaklaşımları olmak üzere dört yaklaşım kullanılmaktadır (Demirel, 2000; Türkoğlu, 1998; Ültanır, 2000). Yatay yaklaşımda, farklı eğitim sistemlerinin unsurları paralel bir şekilde ayrı ayrı incelenir, tüm değişkenler yan yana getirilerek farklılıklar saptanmaya çalışılır. Bununla birlikte programdaki tüm boyutların diğer programdaki boyutlarla karşılaştırılmasında da yatay yaklaşım kullanılmış olur (Aşçı, 2009). Yatay yaklaşımda, farklı eğitim sistemlerinin ayrı ayrı unsurları, paralel bir şekilde bütünlük içerisinde incelenir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evrenini, Avrupa ülkeleri içerisinde, sosyo-ekonomik gelişmişlik, siyasal güç, sanayileşme ve nüfus bakımından Avrupa'nın en büyük üç ülkesi olan Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye'nin ortaokullar Görsel Sanatlar dersi öğretim programı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak verilerin toplanması yoluna gidilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmaya temel oluşturacak dokümanlara, konu ile ilgili alan yazının taranması ve internet ortamı kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırmaya konu olan ülkelerin Eğitim Bakanlıkları, kurumları

ile ilgili bilgi ve belgelerin güncellenmiş hallerini, eğitim paydaşlarının kullanımına sunmak amacıyla sürekli olarak ilgili web sayfasında bulundurduklarından, resmî kurumların web sayfaları önemli bir veri kaynağı olarak kullanılmıştır (National Curriculum, 2020; Programmes pour les cycles, 2015; Rahmenlehrplan, 2006; M.E.B. T.T.K.B., 2013).

Verilerin Analizi

Bu araştırmada temel olarak, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, araştırmanın amaçları doğrultusunda karşılaştırılmış, benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada ele alınan ülkelerin ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim programları, orjinal dillerinden Türkçeye çevrilmiştir. Programlar amaç, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutları gibi ölçütler temelinde, Türkiye’de uygulanan program ile karşılaştırılmış ve tablolaştırma yoluna gidilmiştir. Karşılaştırmada, ülkelerin programlarında yer alan amaç, içerik, eğitim durumları ve ölçme-değerlendirme boyutlarının temel kavramları tespit edilmiş, programlarda olup olmadığı ve var ise ne tür farklılıklara sahip oldukları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma ölçütleri oluşturulurken, araştırmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla, Avrupa Komisyonu’nun “Avrupa’da Okullarda Sanat ve Kültür Eğitimi” isimli raporunda yer alan ölçütlerden yararlanılmıştır (EURYDICE, 2009).

Araştırma; Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye’de, mesleki eğitim içermeyen ortaokul Görsel Sanatlar dersi öğretim programı ile sınırlıdır. Araştırmada karşılaştırma için Türkiye’nin dışında seçilen Almanya, Fransa ve İngiltere nüfus, yüz ölçümü, gelişmişlik endeksi ve ekonomik göstere ölçütlerine göre belirlenmiştir (HDR, 2019; Imf, 2019). Almanya ile ilgili bölümünde; Almanya Federal Cumhuriyeti’nin 16 eyaletten oluşması ve bu eyaletlerin her birinin kendi eğitim bakanlığının bulunması nedeniyle, araştırmanın amaçlarına yönelik kaynakların ulaşılabilirliği ve daha ayrıntılı veriye sahip olması bakımından Berlin eyaleti ile sınırlandırılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye’de; ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim programlarından elde edilen bulgular, araştırmanın amaç ve alt amaçları doğrultusunda ele alınmış,

benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bulguları, araştırmada cevap aranan soruların sistemi izlenerek sunulmuştur.

Türkiye ve Bazı Avrupa Ülkelerindeki Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Amaçlarındaki Fark ve Benzerliklere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt amacı olan; Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye’de ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim program *amaçlarının* ne tür benzerlik ve farklılıklar gösterdiğine yönelik bulgular (Rahmenlehrplan, 2006; Programmes du Collège, 2008; The National Curriculum, 2013; NSEAD, 2017; MEB, 2018), Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Amaçlardaki Benzerlik ve Farklılıklar

Amaçlar	Almanya	Fransa	İngiltere	Türkiye
Sanatsal Beceri	-Kişisel yorumlama, teknikler kullanma	-Sanatsal teknikleri bilme	-Sanat ve Tasarım tekniklerinde yetkinleşme	-Sanatsal uygulamalar konusunda bilgi, beceriye sahip olma
Eleştiri	-Sanat çalışmalarını hakkında yargıda bulunmak	-Sanat eseri analiz etmek, Değerlendirme kriterlerini kullanabilmek	-Sanat yapıtlarını değerlendirebilme	(<i>Öğrenme Alanları ve Alana Özgü Beceriler başlığı altında yer almaktadır</i>)
Estetik	-Estetik ve deneyim kazanma -Estetik yargı geliştirme	-Sanat yapıtlarının biricikliğini anlayabilmek	-Sanat yapıtlarını inceleyerek, kendi çalışmalarını daha ileriye götürmek	-Görsel sanatların doğası ve kökenini sorgulayan <i>-Öğrenme Alanları başlığı altında Estetik yer almakta</i>
Kültürel Miras	-Din, tarih, sanat, kültür bilgileri kazanma.	-Kültürel miras ve çağdaş sanat üretimlerini bilme	-Sanatçıların eserlerinin tarihsel ve kültürel gelişimini anlamak	-Kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,
Bireysel İfade	-Yaratıcı yollarla ifade etme -Sanat çalışmalarını kendileri ile ilişkilendirme	-Birinci elden deneyim kazanarak üretmek -Resim çalışması öncesi eskizler yapmak	-Deneyim ve hayal güçlerini kullanarak eserler ortaya koyma	-Görsel sanat çalışmalarında bilgi, teknik ile teknolojiyi kullanarak düşüncelerini ifade eden
Kültürel Çeşitlilik	-Farklı kültür ve sanat yapıtlarını bilme	-Farklı konumlardaki sanat yapıtlarını anlamak amacıyla sınıflandırabilmek	- Dünya sanatı hakkında bilgi -Farklı kültürlerin sanatı hakkında bilgi	-Kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,

Yaratıcılık	-Kendilerini ifade etmek için yaratıcı yollar kullanma. -Tasarımlar için çözüm yolları bulma	-Bilinçli olarak seçtiği materyallerle imgeler yaratmak -Eser Yaratmak	-Öğrencilerin, faaliyetler yoluyla yaratıcılıklarını geliştirmek -Yaratıcı çalışmalar üretmek.	(<i>Yaratıcılık, Öğrenme Alanları ve Alana Özgü Beceriler başlığı altında yer almaktadır</i>)
Sosyal Beceri-Grup Ç.	-Bireysel ve grup olarak projeler oluşturma	-Takım çalışması yapmak		
İletişim Becerisi		-Sanatla ilgili tartışmalara katılmak ve sınıfın başarısının oluşturulmasına katkı sağlamak	-Sanatçılarla röportajlar yapmak, sanatçılarla iletişim kurmak	-Görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren
Haz Alma		-Sanatta kişisel ifadeden haz almak		-Görsel Sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir
Farklı Sanat Dallarına İlgisi	-Mimar, tasarımcı vb yaratıcı mesleklerle ilgilenme	-Mimari, fotoğraf, film vb. sanat çalışmalarını tanımak	-Çizim, resim, heykel ve farklı sanat alanları konusunda yetkin hale gelme	- Güncel kültür-sanat nesnelere/tasarımlarını bilinçli olarak izleyen
Sunu	-Tasarımı oluşum basamakları ile sunma. -Portfolio hazırlama.	-Sanatsal çalışmalarını uygun oranlarla çerçeveleme	Çalışmalarını değişik yollarla organize etme ve sunma	(<i>Sunu; program amaçlarında yer almamakta, sergileme becerisi geliştirme önerilmektedir.</i>)
Çevresel Farkındalık	-Sanat ile dünyadaki çeşitliliği algılama. Yaşamdaki estetik olguları araştırma.	-Günlük çevredeki sanat yapıtlarını tanımak		
Özgüven ve Saygı	-Kendi duygularını önemseme	Seçici ve inisiyatif sahibi olmak	- Çalışmalarını başkalarının değerlendirmesine açma ve savunma	- (<i>Sanat Eleştirisi ve Estetik alanın altında Saygı ile ilgili amaçlara yer verilmiştir.</i>)
Dijital Alan Yetkinliği	-Dijital resimleme araç ve yöntemlerin bilgisi	-Temel yazılımları kullanarak imge yaratma, dijital veri depolama	-Farklı tekniklerin kullanılması önerilmektedir (İçerik alanında; Dijital ortamları kullanarak eserler yaratmak)	-Görsel sanat çalışmalarında bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden (<i>Programın Yetkinlikler başlığı altında Dijital Alan Yetkinliğine yer verilmiştir.</i>)

Tablo 1’de görüldüğü üzere, araştırmaya konu olan tüm ülkelerin görsel sanatlar dersi öğretim programlarında; görsel sanatların doğası gereği öğrencide bulunması gerektiği düşünülen ve kendini ifade etmede kullanacağı *Sanatsal Beceri* ve *Bireysel İfade*, sanat yapıtlarını anlama ve

yorumlama kapsamında *Eleştiri*, öğrencilerin sanat ve zanaat ayrımını yapabilmesi ve bir sanat yapıtının neden değerli olduğunun sorgulanacağı *Estetik*, öğrencilerin hem bağlı oldukları kendi kültürünün, hem de farklı kültürlerin üretmiş oldukları yapıtların farkına varmasının amaçlandığı *Kültürel Miras ve Kültürel Çeşitlilik ile Farklı Sanat Dallarına İlgili* amaçlarının mevcut olduğu görülmektedir. *Farklı Sanat Dallarına İlgili* amacı, Almanya, Fransa ve Türkiye'nin programlarında "ilgi" veya "izleme" düzeyinde ele alınırken, İngiltere programında "yetkinlik" düzeyinde yer almaktadır.

Sanatın ve sanat eğitiminin ayrılmaz olgusu *Yaratıcılık* amacının Almanya, Fransa ve İngiltere programlarının amaçlar başlığı altında yer aldığı, Türkiye'nin görsel sanatlar dersi öğretim programında ise amaçlarda yer almasa da, programın *Öğrenme Alanları ve Alana Özgü Beceriler* başlığı altında yaratıcılığa yönelik amaçların mevcut olduğu görülmektedir.

Dijital Alan Yetkinliği amacı, araştırmada ele alınan dört ülkenin de programında yer almaktadır. *Dijital Alan Yetkinliği*' ne yönelik ifadeler diğer tüm ülke programlarının amaçlarında olmasına rağmen, Türkiye'nin görsel sanatlar dersi öğretim programında *Yetkinlikler* başlığı altında verilmiştir. 2013 yılı Türkiye görsel sanatlar öğretim programında yer almayan Dijital Alan Yetkinliğinin 2018 programında yer alması, Türkiye'nin dijital teknolojinin verimli ve çok yönlü kullanımı konusunda hedeflerinin olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin sanat çalışmalarını *Sunu* yoluyla aktarabilmesi, Almanya, Fransa ve İngiltere program amaçlarında yer almakta, Türkiye'de ise program amaçlarında yer almamakta, ancak *Programın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar* başlığı altında 6 aşamalı sergileme becerisi önerilmektedir.

Tablo 1' de görüldüğü üzere, *Sosyal Beceri* ve *Grup Çalışması* Almanya ve Fransa'nın görsel sanatlar dersi programının amaçlar boyutunda yer alan ortak bir özellik olarak yer almaktadır. Bu bağlamda, söz konusu programlarda öğrencilere birlikte çalışabilme becerisinin kazandırılmasının hedeflendiğini belirtmek mümkündür. Sosyal Beceri ve Grup Çalışması amacı, İngiltere ve Türkiye program amaçlarında yer almamaktadır.

İletişim Becerisi ile ilgili amaçlar araştırmada yer alan tüm ülkelerin programlarında yer almaktayken, sadece Almanya programında yer almamaktadır. Sanat çalışmalarından *Haz Alma* amacı ise sadece Fransa ve Türkiye programlarında görülmektedir. Fransa görsel sanatlar dersi

öğretim programında “haz alma” ifadesi doğrudan belirtilirken, Türkiye programında yer alan “görsel sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmek” ifadesinden benzer bir amaç olduğu anlamı çıkartılmıştır.

Çevresel Farkındalık amaçları, Almanya ve Fransa’da bulunurken, Türkiye ve İngiltere program amaçlarında yer almamaktadır.

Özgüven ve Saygı’ya yönelik amaçlar, Almanya, Fransa ve İngiltere programlarında yer almaktadır. Ancak Türkiye’de, amaçlarda doğrudan yer almamakla beraber, öğretim programının Yetkinlikler ve Öğrenme Alanları başlıkları altında Saygı ile ilgili amaçlara yer verildiği görülmektedir.

Araştırmada ele alınan ülkelerdeki görsel sanatlar dersi kapsamındaki öğretim programlarının genel olarak ortak amaçları; kendi duygu ve düşüncelerini bireysel olarak ifade edebilecek düzeyde sanatsal beceriye ve yaratıcılığa sahip, sanat yapıtlarını anlamlandırabilecek ve onların neden değerli oldukları konusunda sanat eleştirisi ve estetik bilgisi edinmiş, kültürel çeşitliliğin ve kültürel mirasın farkında olan, dijital alan yetkinliğine sahip bireyler yetiştirmek olduğu ifade edilebilir.

Türkiye ve Bazı Avrupa Ülkelerindeki Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının İçeriklerindeki Fark ve Benzerliklere İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın diğer alt probleminde Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye ortaokullarda okutulan görsel sanatlar dersi öğretim programlarının *içerikleri (konu alanları)* ele alınmış, ilgili ülkelerin programları incelenerek benzerlik ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır (Teil C Kunst, 2015; Programmes pour les cycles, 2015; Bulletin officiel spécial, 2015; National Curriculum, 2020; MEB, 2018). Türkiye’de ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim program içeriklerinin, diğer ülke programları ile ne tür benzerlik ve farklılıklar gösterdiğine yönelik bulgular, Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

İçerikteki Benzerlik ve Farklılıklar

İçerik-Konu Alanları	Almanya	Fransa	İngiltere	Türkiye
Sanatsal Biçimlendirme	Sanat Yöntemler Araçlar -Figüratif ve Plastik Biçimlendirme	-Plastik Tasarım ve Tasarım Araçları -İki ve üç boyutlu çalışmalar	Yaratıcılıklarını geliştirme ve uygulama yeterliliklerini artırmak	-İki ve üç boyutlu çalışmalar

	-İki ve üç boyutlu çalışmalar		-İki ve üç boyutlu çalışmalar	
Sanatsal Yöntem ve Tekniklerde Yetkinlik	-Estetik Uygulama -Teknikler -Sanat stratejileri	-Sanatsal teknikleri uygulayabilme -Resim öncesi eskizler yapabilme -Çizim, resim, kolaj, heykel, dijital sanat gibi çeşitli sanatsal uygulamaları tanımak	Farklı Sanat Teknik ve Malzeme kullanımı becerilerini arttırmak	-Farklı materyal ve teknikleri kullanır -Fikirlerini yazılı, sözlü, drama vb. yöntemlerle gösterir. -Gözleme dayalı çizimler yapar -Sanat elemanları ve ilkelerini kullanır
Malzeme Bilgisi/ Yetkinlik	Malzeme -Eşyalar ve Malzemeler Resimler ve semboller Madde ve boşluk -Boyalar -Oyuncaklar, bilimsel modeller, aile fotoğrafları -Sosyal Ağlar	-Malzemenin fiziksel kalitesi -Araç ve hareketin etkileri -Renk kalitesi ve malzeme	-Farklı Sanat Teknik ve Malzeme kullanımındaki becerileri arttırmak	-Atık malzemeleri kullanarak tasarımlar yapar -Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı materyalleri ve teknikleri kullanır.
Mimari ve Uzam	Sanat Çalışmaları -Mimari ve Uzam -Uzamsal Tasarım -Perspektif	- Üç boyutlu sanatsal çalışmalar Heykel, modelaj, mimari	-Kil, kâğıt ve 3D teknolojisi ile form inşa etmek -Tasarım ve mimarlık tarihi hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak	-Üç boyutlu çalışmalar oluşturmak için asamblaj ve modelleme tekniklerini kullanır.
Tasarım Sürecini Anlama	-	- Resim çalışması öncesi eskiz, karalama gibi çizim prosedürlerini uygulayabilmek. -Sanatsal tekniklerin uygulama yönergelerini bilmek	Tasarım sürecinin aşamalarını öğrenmek	-Araştırmaya dayalı uygulama sürecinin basamaklarını eskiz defterinde gösterir.
Dijital Teknoloji Kullanma	-Video kamera, Bilgisayar ve Animasyon programı kullanımı -Sosyal ağlar	-Dijital çalışmalar -Fotoğraf	-Dijital kayıt cihazı kullanımı -3D baskı ve lazer kesim kullanımı -Dijital tasarım	<i>(Görsel sanatlar dersi ögr. Programının Yetkinlikler ve kazanımlar başlığı altında Dijital Yetkinliğe yer verilmiştir.)</i>

Görsel İletişim	Sanat Çalışmaları -Beden ve Duyguların Kullanımı -Farklı yöntemlerle imgeler yaratma	-Görsel hikayeleştirme, -Rengin ve malzemenin izleyici üzerindeki etkisi	-Düşüncelerini tasarlama, biçime dönüştürme ve iletişim kurma	-Görsel İletişim ve Biçimlendirme
Sanat Eseri Analizi	Sanat Çalışmaları -Çağdaş Sanat -Sanat Tarihi Bağlamında Resim incelemeleri	-Resimler, fotoğraflar, filmlerin incelenmesi ve aralarındaki farklılıkların incelenmesi - (<i>Sanat eseri analizi konuları, Sanat Tarihi Dersi konuları arasında yer almaktadır.</i>)	-Öğrenciler sanatçılar hakkında eleştirel bir anlayış geliştirmeli -İşlerinin görsel etkisini güçlendirmek için çalışmalarını değerlendirmek	-Eleştirel düşünme becerilerini kullanır. -Sanat eleştirisi yöntemini kullanır -Üslup farklılıklarını bilir -Sanat yapıtlarında sosyal ve kültürel inanışların etkisini yorumlar
Estetik	Sanat Çalışmaları -Çağdaş Sanat -Sanat Tarihi Bağlamında Resimler	-Yapıtların farklı statülerinin (sanatsal, sembolik, iletişime yönelik) yorumlanması; form ve fonksiyon arasındaki bağlantı	-Sanat, zanaat, tasarım ve mimarlık tarihi hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak	-Sanatçıların, niçin sanat eseri oluşturduklarını tartışır. -Eser oluşturma süreçlerini tartışır -Estetiğin ne olduğunu açıklar
Sanat Tarihi ile İlişkilendirme	Sanat Çalışmaları -Çağdaş Sanat -Sanat Tarihi Bağlamında Resimler	-Farklı resim kategorileri, üretim süreçleri ve dönüşümleri. (<i>Sanat Tarihi ayrı bir ders olarak okutulmaktadır</i>)	Geçmişten günümüze kadar sanat, tasarım tarihi hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak	-Kültürel Miras - Geçmişte ve günümüzde yapılmış olan sanat eserleri arasındaki farklılıklar
Çağdaş Sanatlar ile İlişkilendirme	Sanat Çalışmaları -Çağdaş Sanat çalışmaları	-Farklı resim kategorileri, üretim süreçleri ve dönüşümleri.	Sanat ve tasarımın yaratıcı, kültürel endüstrilerdeki çağdaş uygulamalarla olan ilişkisini öğrenmek.	-Çalışmalarını oluşturmak için güncel sanattan yararlanır
Sergileme-Sunum	-Kendi koleksiyonunu yaratma ve sunma	-Uzam ve yerleştirme -Sergilemede izleyicinin etkisini dikkate alma.		-Sunum dosyası hazırlar

Tablo 2’de; araştırmada ele alınan ülke programlarındaki içeriklerde, Sanatsal Biçimlendirme Çalışmaları, Sanatsal Yöntem ve Teknikler, Malzeme Bilgisi ve Yetkinlik, Görsel İletişim, Sanat Eseri Analizi, Sanat Tarihi ve Çağdaş Sanatlarla İlişkilendirme konularında benzerlikler olduğu

görülmektedir. Bu konularda benzerlikler olsa da konular her programda aynı ağırlıkta yer almamıştır.

Tüm programların öğrenciler için iki ve üç boyutlu çalışmalar ve sanatsal yöntem ve teknikler konusunda yoğun bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Almanya ve İngiltere programlarında sanatsal strateji ve tekniklerden başlık olarak bahsedilmekte, buna karşın Fransa ve Türkiye programlarında sanatsal tekniklerin ayrı ayrı belirtildiği görülmektedir. Görsel iletişim ve malzeme konularının ele alınış şekli ve konuların oranı tüm ülke programlarında benzerlik göstermiştir.

Eser analizi konusu, ele alınan tüm ülke programlarında yer almaktadır. Tablo 2’de eser analizi ile ilgili konulara bakıldığında, Türkiye programında bu konunun çok fazla ayrıntı ile ele alınırken, diğer üç ülkede sadece konu adı olarak geçtiği görülmektedir. Fransa’da ise sanat eseri analizi konuları, ayrı bir ders olan sanat tarihi dersin içerisinde işlendiğinden, bu ders kapsamında ayrıntıya girilmediği anlaşılmaktadır.

Sanat tarihi ve çağdaş sanatlar konularına, tüm ülke programlarında yer verilmiştir. Geçmişten günümüze değin sanatın tarih, coğrafya ve kültür içerisindeki farklılaşması programlarda konu edilmiştir. Ayrıca İngiltere’de mimarlık tarihinin de konu olarak yer aldığı görülmektedir. Kültür ve sanatın tarihini, gelişim sürecini ve süreç içerisindeki değişimlerini ve günümüz sanatıyla bağlantı kurdurmakla, her ülke kendi kültürünü ve bağlantılı kültürleri öğrencilerine tanıtmayı amaçlamıştır.

Programlar arasında en büyük farklılık, estetik konusunda görülmektedir. Sadece Türkiye programında estetik konusu, estetiğin ne olduğu ve tanımı gibi başlıklar doğrudan konu edinilmiştir. Diğer ülke programlarında ise, estetiğin konusuna girebilecek içeriklere dolaylı olarak değinilmiştir.

Tasarım sürecini anlama açısından Fransa, İngiltere ve Türkiye programlarında, çizim prosedürlerini uygulayabilmek, tasarım sürecinin aşamalarını öğrenmek, uygulama sürecinin basamaklarını eskiz defterinde göstermek gibi sanatsal üretim sürecini kavratmaya yönelik ifadeler yer almaktadır. Almanya program içeriklerinde sanatsal üretime ve bununla ilgili kavramlara bolca yer verilse de tasarım sürecini anlamaya yönelik doğrudan ifadeler yer verilmemiştir.

Dijital teknolojinin görsel sanatlar eğitiminde kullanımını konusunda, Almanya programının; video kamera, bilgisayar, animasyon programları ve sosyal ağlar kullanımı ile kapsamlı bir teknolojik içerik sunduğu gözlenmektedir. Fransa ve İngiltere programlarında da bilgisayar destekli sanat çalışmaları, dijital fotoğraf makineleri, video kayıt cihazları, 3D baskı makinelerinin kullanımı konuları yer almaktadır. Türkiye programının içerik alanında dijital teknoloji yer almamakta, ancak programın yetkinlikler bölümünde dijital yetkinliğe yer verilmiştir. Türkiye dışındaki diğer üç ülkenin kapsamlı bir dijital içerik hazırlaması, söz konusu ülkelerin okullarında bu teknolojik ekipmanların varlığını veya ulaşılabilir ekipmanlar olduklarını düşündürmektedir.

Tablo 2’de, sergileme ve sunum konusunda, Fransa programının kapsamlı bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Uzam ve yerleştirme, sergilemede izleyicinin etkisini dikkate alma gibi sergileme ve sunum konularının ayrıntılı olarak öğretilmesi için içerik hazırlanmıştır. Almanya programında, öğrencilerin kendi koleksiyonlarını sunma becerisinin içerikte yer aldığı görülmektedir. İngiltere programında sunu ve sergilemeyle ilgili bir içeriğe rastlanmamıştır. Türkiye programında ise sunu ve sergileme ile sadece sunum dosyası hazırlamanın öğretilmesinin içeriğe alındığı görülmektedir.

Programların tümüne bakıldığında, Türkiye ortaokullar görsel sanatlar dersi öğretim programının diğer ülke programlarına göre çok daha ayrıntılı bir içeriğe sahip olduğu, bu durumun olumlu algılanacağı gibi, öğretmene hareket alanı ve esneklik bırakmama olarak da algılanabileceğini ifade etmek mümkündür. Çağın ürettiği dijital teknolojiyi, sanat eğitimi ile birleştirme konusunda ise Almanya, Fransa ve İngiltere programları kapsamlı bir içeriğe sahiptir.

Türkiye ve Bazı Avrupa Ülkelerindeki Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Eğitim Durumları Arasındaki Fark ve Benzerliklere İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın bu alt probleminde Türkiye, Almanya, Fransa ve İngiltere ortaokullarında okutulan görsel sanatlar dersi öğretim programlarının *Eğitim Durumları* ele alınmış, benzerlik ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır. Benzerlik ve farklılıklara yönelik bulgular, Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3

Eğitim Durumlarındaki Benzerlik ve Farklılıklar

Eğitim Durumları	Almanya	Fransa	İngiltere	Türkiye
Sanatsal Stratejiler	-Sanatsal stratejiler -Resimsel Anlatım Biçimlendirme	-Keşif yaklaşımı -Sanatsal üretim -Algılama	-Fikirler üretmek, -Uygulama yapmak,	-Sanata duyarlı bireyler olarak yetişmelerini sağlayacak etkinlikler

	-Keşfetme -Alışılmadık Yollar Kullanma, -Bağımsız öğrenme becerilerini geliştirme, -Bilgisayar Destekli Çalışma	-Bilgi edinme -Dijital sanatsal yaratma -Sergileme	-Değerlendirme ve analiz yapmak. -Bilgi Edinme -Dijital medya ve araçlarını kullanmak	-Gözlem gücünü artırma -Yerelden evrensele. -Yazılı ve sözel ifade. -Biçimlendirme çalışmalarını genel öğrenci profiline göre oluşturma. -Müze eğitimi ve sanat tarihi ile ilişki kurma. -Sanatçıları öğrenci ile karşılaştırma. -Güncel olaylarla ilişki kurma. -Geçmiş ve güncel sanat örneklerine yer verme.
Yöntem ve Teknikler	Bireysel deneyimler Çizim Boyama Teknikleri Baskı Yapı ve İnşa Kolaj Bilgisayar Destekli Çalışma Üç Boyutlu Tasarım Multimedya ve internet	Yeni görüntü biçimlerini kullanma Hareketsiz ve hareketli görüntü yaratma Dijital sanatsal yaratma uygulamalarını kullanma Sanat tarihi ile entegrasyon Disiplinler arası projeler Gözlem ve analiz çalışması Sanat eseri analizi Nesnelerin sembolik durumlarını öğretme Plastik kalite ve sembolik anlamlar arasındaki ilişkiler Mimari eserlerin gözlem ve analizi. Deneyim, Gözlem ve Yorumlama. Malzemenin fiziksel kalitesini keşfetme. Çeşitli araç ve malzeme kullanımıyla, görsel etkiyi keşfetme.	Kendilerinden, deneyimlerinden, doğal ve doğal olmayan nesnelere ve ortamlardan uygulamalı çalışmalar yapabilmek için bir dizi başlangıç noktası keşfetmek İki ve üç boyutlu projelerde kendi başlarına çalışmak ve başkalarıyla iş birliği yapmak Bilgi işlem teknolojileri de dahil olmak üzere çeşitli malzeme ve süreçlerin kullanılması (örneğin; resim, kolaj, baskı, dijital medya, tekstil, heykel). Bölgedeki sanat, zanaat ve tasarımın çeşitli türlerinin tarihi, sosyal ve kültürel bağlamından araştırılması	Beyin fırtınası Eskiz yapma Sanat eserlerinden örnekler gösterme Video, bilgisayar, fotoğraf makinası, tablet gibi araçların kullanımını Mimari, halı, kilim, çini, takı vb. yerel kültürel örneklerin kullanımı Müze gezileri Müzik, hikâye ve drama örnekleri kullanma Farklı kültürlerle ait eser örnekleri Sanat alanındaki mesleklerin tanıtımı. Drama Anadolu uygarlıklarına ait eser inceleme Doğal yapıların incelenmesi Tartışma Dört basamaklı eser inceleme yöntemi Günlük yaşamdaki marka vb. incelenmesi Popüler kültür ve sanatından örnekler kullanma

Malzeme	Kâğıt ve Mukavva	Fotoğraf makinası	(İngiltere’de her okul	Baskı teknikleri
	Ambalajlar ve	veya kamera	kendi programını	Mozaik
	Kutular	Bilgisayarlar	belirlediğinden,	Kolaj
	Tekstil	Basit görüntü	eğitim bakanlığının	Kâğıt vitray
	Malzemeleri ve	işleme yazılımları	oluşturduğu çerçeve	Sulu boya
	Plastik Filmler	Boyalar	programda malzeme	Video
	Aksesuarlar ve	Kolaj	bilgisine	Bilgisayar
	Mutfak Eşyaları	Malzemeleri	ulaşulamamıştır.)	Fotoğraf makinası
	El Aletleri –	Üç boyutlu		Dergi
	Fotoğraf	tasarım		Kitap
	Makinaları	malzemeleri		Gazeteler
	Atık Malzemeler			Tıpkıbasımlar
	Bitki ve			Sanat tarihi şeridi
	Hayvanlardan			Internet
	Elde Edilen			
Malzemeler				
Farklı Boyalar				

Tablo 3’te Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye görsel sanatlar dersi eğitim durumları ülkelerin öğretim programlarından elde edilen verilerle tablolaştırılmıştır (Teil C Kunst, 2015; Programmes pour les cycles, 2015; Bulletin officiel spécial, 2015; National Curriculum, 2020; MEB, 2018). Tabloda Sanatsal Stratejiler, Yöntem ve Teknikler ve Malzeme başlıkları altında ülke programları karşılaştırılmaya benzerlik ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Sanatsal biçimlendirme ve bir sanatsal strateji olarak keşfetme, dört ülkede de öncelikle görülen bir unsurdur. Tablo 3’te görüldüğü üzere, “keşfetme” kavramı, Almanya ve Fransa programında pek çok yerde geçerken ve doğrudan bu terimle vurgulanırken, İngiltere programında “fikirler üretmek ve geliştirmek”, Türkiye programında ise; “gözlem gücünü artırma” cümlelerinden, keşfetme ile benzer anlamlar içerdikleri düşünülmektedir.

Sanat üretiminin geleneksel yollarını kullanma da tüm ülkelerin programlarında görülen ortak unsurdur. Sanatsal çalışmaların dijital araçlarla üretilmesi ise dört ülke programında yine yer almakla birlikte, Almanya, Fransa ve İngiltere programlarında ayrıntılı olarak vurgulanmıştır.

Müzelerin, bölgede yer alan tarihi eserlerin ve sanat tarihinde yer alan önemli sanatçıların eserlerinin görsel sanatlar derslerinde kullanılması tüm programlarda yer alan ortak özelliklerdendir.

Tablo 3’te ülkelerin eğitim durumları ile ilgili derlenen maddelere bakıldığında, Türkiye programındaki yoğunluk dikkat çekmektedir. Diğer derslerle iş birliği yapma, yazılı ve sözel ifadeyi geliştirici etkinlikler, beyin fırtınası, tartışma ve drama gibi yöntemler, öğrencileri

sanatçılarla karşılaştırma ve sanatta etik kurallara dikkat çekme, Türkiye programında yer alan, diğer ülke programlarında bulunmayan unsurlardır.

Almanya programında yer alan “bireysel deneyimlerin görsel sanatlar eğitiminde kullanılması”, “sanatsal üretim için alışılmadık yollar kullanma” ve “bağımsız öğrenme becerileri geliştirme” diğer programlardan farklılık göstermektedir.

Tablo 3’te yer alan ve araştırmaya konu olan ülkelerin programlarının eğitim durumlarına bakıldığında, Türkiye programının öğretmene zengin bir içerik, yöntem ve teknik sunarak ve diğer ülkelerde olmayan genel öğretim yöntemlerinden bazı yöntemleri de sanat eğitimine uyarlayarak, öğretmenlere kapsamlı bir rehber olarak hazırlandığı ifade edilebilir.

Türkiye ve Bazı Avrupa Ülkelerindeki Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımları Arasındaki Fark ve Benzerliklere İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın bu alt probleminde Türkiye, Almanya, Fransa ve İngiltere’de ortaokullarda okutulan görsel sanatlar ders programlarının *Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımları* ele alınmış, Tablo 4’te özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 4

Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımları

Ölçme ve Değerlendirme İlkeleri ve Olası Ölçütler	
Almanya	<p>Performans değerlendirmesi için ölçütler, çerçeve müfredat ve idari düzenlemeler kapsamında oluşturulur. Ödevler ve çalışmalar, öğrencilerin beceri gelişimine ve ilgili seviyenin standartlarına dayanmalıdır. Çalışmalar, sözlü, yazılı ve uygulamalı olarak sunulabilir. Geleneksel sözlü ve yazılı kontrol biçimleri, portfolyo veya medya tabanlı sunum gibi diğer yöntemlerle de desteklenebilir.</p> <p>Standartlar; Seçilen sanatsal süreçleri, teknikleri ve yaratıcı uygulamalar için gerekli araçları kullanabilme Sanat stratejilerini takip etme Tasarım yoluyla öğrencilerin kendilerini ifade edebilmesi Sanatı, bireysel ifade aracı olarak kullanma Seçilen sanat stratejileri ve tekniklerle birlikte, tasarım elemanlarını (çizgi, renk vs.) kullanmak Yaratıcı formlar oluşturmak,</p>

Fransa

Değerlendirme; yıl boyunca hedeflenen tüm öğrenme çıktılarına dayanmalı ve sınırlı örnekler yerine, sanatta öğrenme ve sanat yoluyla öğrenme başarısına odaklanmalıdır

Tüm öğrencilerin kendi ilgi alanlarını ve güçlü yanlarını keşfetmelerine ve bu güçlü yanlarını geliştirmelerine izin vermek;

Öğrenci başarısının birden fazla göstergesini sağlamak

Öğrencilerin farklı öğrenme tarzlarını, sosyo-kültürel geçmişlerini ve becerilerini tanımak;

Deney, risk alma ve yaratıcılığı teşvik etmek;

Öğretmenlerin genel ve belirli görevleri değerlendirmesine izin vermek;

Öğretmenlere öğrenme ortamının etkinliği hakkında bilgi vermek

Değerlendirme, yapılan üretime odaklanır.

Plastik dili kullanarak bir görüntü, bir nesne, bir enstalasyon üretebildi mi?

Değerlendirme, üretimin kalitesine odaklanır.

Sadece onun fikirleri tarafından mı üretildi? Kişisel bir ürün ortaya koymak için, keşif aşamasında sezgilerinden ve plastik araştırmalardan nasıl yararlandı?

Öğrenci daha önce öğrenilen yöntemleri, teknikleri yeniden kullandı mı?

Değerlendirme öğrencinin duruşu ve ifadesi ile ilgilidir.

Öğrenci bireysel ya da kolektif projeye dahil oldu mu? Tamamladı mı?

Risk almaya cesaret etti ve inisiyatif gösterdi mi?

Öğrenci projedeki amacını, projesini sunmayı, çalışma düzenini nasıl açıklayacağını biliyor mu?

Duygularını ve kendini ifade etmek için plastik dil kullanıyor mu?

Değerlendirme, sanat eserleri ile olan ilişkiye odaklanır.

Duygularını ifade edebiliyor mu?

Uygun sözcükler kullanarak bir işi tanımlayabilir, karşılaştırabilir mi?

Öğrenci projedeki amacını, projesini sunmayı ve çalışma düzenini nasıl açıklayacağını biliyor mu?

Duygularını ve kendini ifade etmek için plastik dil kullanıyor mu?

Değerlendirme, sanat eserleri ile olan ilişkiye odaklanır.

Duygularını ifade edebiliyor mu?

Uygun sözcükler kullanarak bir işi tanımlayabilir, karşılaştırabilir mi?

İngiltere

Seviye 4

Öğrenciler, tasarımlarını geliştirmek, fikirler, bilgiler ve kaynaklar kullanarak keşfetmek ve deneyimlemek için çeşitli yaklaşımlar kullanırlar.

Seviye 5

Öğrenciler, çalışmalarını geliştirmek için düşünceler oluştururken, deneyimlerken uygularken, bilgi ve kaynakları seçerken bazı yaratıcı riskler alırlar. Kendisinin ve başkalarının eserlerini, kendi görüşlerini de yansıtarak değerlendirirler.

Seviye 6

Öğrenciler, teknik bilgi ve becerilerini, materyallerin, süreçlerin ve biçimsel unsurların niteliklerini etkin bir şekilde kullanarak uygularlar. Fikirlerin, sanatçıların ve tasarımcıların tarafından nasıl aktarıldığını, farklı tarihsel, sosyal ve kültürel bağlamların çeşitli özelliklerini tanıyarak yorumlarlar

Seviye 7

Öğrenciler, kendi ve başkalarının çalışmalarını analiz eder ve yorumlarlar, simge ve sembollerin farklı türlerde, stillerde ve geleneklerde fikirleri ifade etmek için nasıl kullanıldığını ifade ederler.

Seviye 8

Öğrenciler, yaratıcı riskler almaktan ve yaratıcı süreçlerden öğrendiklerini kullanarak, fikirlerini orijinal yollarla geliştirir, ifade eder ve gerçekleştirir.

Türkiye	<p>Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır.</p> <p>Ölçme ve değerlendirmenin, amacının, öğrencinin öğrenme sürecinin neresinde olduğunu belirlemek, neyi ne kadar anladığı ve duygu, düşünce, beceri ile deneyimlerini çalışmalarına nasıl yansıtılabildiği konularında bilgilendirmek</p> <p>Ölçme ve değerlendirme süreci, öğrenci merkezli ele alınır.</p> <p>Ölçme ve değerlendirme, öğretim sürecinin tamamını içerdiği gibi sürekli ve çok yönlü de olabilir.</p> <p>Ölçme ve değerlendirme, süreç ve görsel sanat çalışması odaklı olduğundan ilk dersten son derse kadar düzenli olarak gerçekleştirilir.</p> <p>Öğrencilerin hazır bulunurluk düzeyi, gelişim süreci, edindiği kazanımların birbirinden farklı olabileceği göz önünde bulundurulduğunda süreç ve sonuçtaki düzeylerinin farklılık gösterebileceği dikkate alınmalıdır.</p> <p>Ölçme ve değerlendirme sürecinde her öğrenci kendi başlangıç ve gelişim düzeylerine göre değerlendirilmelidir.</p> <p>Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından (doğru-yanlış, kısa cevaplı, çoktan seçmeli, kontrol listesi, dereceleme tipi gözlem formları, öz ve akran değerlendirme formları, rubrikler, grup değerlendirme formları, proje değerlendirme formu, performans değerlendirme formu, sunum dosyası, eskiz defteri vb.) yararlanılır (MEB, 2013:4).</p>
----------------	---

Tablo 4’de programlarda, ölçme ve değerlendirmenin benzer ifadelerle eğitimin bir parçası olduğu, sürekli ve çok yönlü olması gerektiği ve öğrenme çıktılarına dayanması gerektiği ifade edilmektedir.

Almanya görsel sanatlar dersi öğretim programında ölçme ve değerlendirme konusunda değerlendirilecek çalışmaların; sözlü, yazılı ve uygulamalı çalışmalar çerçevesinde yapılacağı, geleneksel sözlü ve yazılı kontrol biçimlerinin kullanılabilmesi ayrıca bunlara ek olarak portfolyo ve sanal medya tabanlı sunum gibi diğer yöntemlerin de kullanılabilmesi ifade edilmektedir.

Tablo 4’te, Fransa görsel sanatlar programının ölçme ve değerlendirme yaklaşımının; üretime, üretimin kalitesine, öğrenci ifadesine ve sanat eseri ile olan ilişkisine dayandığı görülmektedir. Bu ifade, aynı zamanda Fransa görsel sanatlar dersinin değerlendirme ölçütleri olarak da kabul edilmektedir. Fransa programı ölçme ve değerlendirme yaklaşımında dikkat çeken unsurların başında risk alma, inisiyatif kullanabilme, bireysel ve kolektif projelere dahil olma yer almaktadır.

İngiltere’de, Sanat ve Tasarım dersinin ölçme ve değerlendirme yaklaşımı için öğrenciden beklenen tüm bilgi, beceri ve anlayışını tanımlayan 8 seviye kazanım ölçeği ve ayrıca çok üstün yetenekliler için de 9. seviye belirlenmiştir. Bu 8 seviyenin ilk 3 seviyesi ilköğretim okullarında kullanılırken, 5 seviye ölçüt ise ortaokullarda kullanılmaktadır. Bu seviye ölçütleri Tablo 4’te görülmektedir. Bu ölçütlerden dikkat çekenler; öğrencilerin tasarımları için, keşfetme yaklaşımı

içerisinde yeni sanatsal yaklaşımlar yaratabilmesi, Fransa programında da görülen risk alabilme ve sanat eserlerine yönelik sözel ifade becerisi yer almaktadır.

Türkiye görsel sanatlar dersi öğretim programının ölçme ve değerlendirme yaklaşımında ise; her öğrencinin kendi başlangıç ve gelişim düzeylerine göre değerlendirilmesi gerektiği, değerlendirmenin öğretim sürecinin tamamını içerdiği gibi çok yönlü de olabileceği ve ölçme ve değerlendirmede; ölçme araçlarının ayrı ayrı belirtilmiş olması diğer ülke programlarından farklılık göstermektedir.

Araştırmaya konu olan ülkelerin ölçme ve değerlendirme sistemlerinde İngiltere'nin 9 farklı seviye belirlemesi, her aşama için değerlendirmeyi daha nesnel hale getirmiştir. Türkiye programında ise, kullanılacak ölçme araçlarının öğretmene en ayrıntılı olarak verildiği program olması ile dikkat çekmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada, Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye'nin ortaokul görsel sanatlar dersi programları amaç, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme süreçleri açısından araştırılmış ve araştırmanın sonuçları alt amaçlara yönelik kategorilerle ortaya konulmuştur.

Konuya yönelik literatür araştırması sonucunda, ülkelerarası karşılaştırmalı eğitim araştırması modelinde yapılan kapsamlı çalışmalara ulaşılmış olsa da, orta okul görsel sanatlar dersi programı kapsamında, bu araştırmada ele alınan ülkelerle, sadece Türkiye ve İngiltere karşılaştırması yapan tek bir araştırma dışında, yayına rastlanmamıştır.

Program Amaçlarına Yönelik Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmaya konu olan ülkelerin görsel sanatlar dersi programlarında; Sanatsal Beceri ve Bireysel İfade, Sanat Eleştirisi, Estetik, Kültürel Miras ve Kültürel Çeşitlilik ile Farklı Sanat Dallarına İlgili konuları ile ilgili amaçlarının ortak olduğu görülmektedir. Programlarda görülen bu ortak amaçlar, araştırmada ele alınan ülkelerin hepsinin, öğrencilerinin sanat ve kültür konusunda temel birikime sahip, sanat yapıtları hakkında konuşabilecek ve kendilerini bir sanatsal eylem ile ifade edebilecek düzeyde sanatsal beceri sahibi olmalarını hedeflediğini göstermektedir.

Sanatın ve sanat eğitiminin ayrılmaz olgusu yaratıcılık amacının Almanya, Fransa ve İngiltere programlarının amaçlar başlığı altında yer aldığı, Türkiye Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında ise amaçlarda yer almasa da yaratıcılık kavramına, programın Öğrenme Alanları ve Alana Özgü Beceriler başlığı altında yer verildiği görülmektedir. Amaçlardaki yaratıcılıkla ilgili benzer bulgular, Gürbüz (2022)'ün, Türkiye ve İngiltere program karşılaştırılmasının yapıldığı doktora tezinde ve Karameşe (2016)'nin Türkiye ve Kanada İlköğretim görsel sanatlar programını karşılaştırdığı yüksek lisans tezinde de bulunmaktadır.

Dijital Alan Yetkinliği amacı, araştırmada ele alınan dört ülkenin de programında yer almaktadır. Ele alınan tüm ülkelerin, dijital dönüşüme önem verdiklerini, teknolojinin verimli ve çok yönlü kullanımı konusunda hedeflerinin olduğunu göstermektedir.

Sosyal Beceri ve Grup Çalışması Almanya ve Fransa'nın Görsel Sanatlar dersi programının amaçlar boyutunda yer alan ortak bir özellik olarak yer almaktadır, İngiltere ve Türkiye program amaçlarında yer almamaktadır. Bu bağlamda, söz konusu programlarda öğrencilere birlikte çalışabilme becerisinin kazandırılmasının hedeflendiğini belirtmek mümkündür.

İletişim Becerisi ile ilgili amaçlar, araştırmada yer alan tüm ülkelerin programlarında yer almaktayken, sadece Almanya programında tespit edilememiştir. Sanat çalışmalarından *Haz Alma* amacı ise sadece Fransa ve Türkiye programlarında görülmektedir.

Özgüven ve Saygı'ya yönelik amaçlar, Almanya, Fransa ve İngiltere programlarında yer almaktadır. Ancak Türkiye'de, amaçlarda doğrudan yer almamakla beraber, öğretim programının Yetkinlikler ve Öğrenme Alanları başlıkları altında *Saygı* ile ilgili amaçlara yer verildiği görülmektedir. Bu bulguyu desteklemesi açısından Gürbüz (2022)'ün, Türkiye ve İngiltere ortaokullar görsel sanatlar programını karşılaştırdığı, *Türkiye ve İngiltere'de Ortaöğretim Görsel Sanatlar Öğretiminin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi* başlıklı doktora tezinde, İngiltere programında benzer sonuçlara ulaşarak; bireylerin sorgulayıcı bilişe sahip, yaratıcı, özsaygı, özgüvene sahip ve ifade özgürlüğünü içselleştirmesinin amaçlandığı belirtilmiştir.

Araştırmada ele alınan ülkelerdeki görsel sanatlar dersi kapsamındaki öğretim programlarının genel olarak ortak amaçları; kendi duygu ve düşüncelerini bireysel olarak ifade edebilecek düzeyde sanatsal beceriye ve yaratıcılığa sahip, sanat yapıtlarını anlamlandırabilecek ve onların neden

değerli oldukları konusunda sanat eleştirisi ve estetik bilgisi edinmiş, kültürel çeşitliliğin ve kültürel mirasın farkında olan, dijital alan yetkinliğine sahip bireyler yetiştirmek olduğu ifade edilebilir.

Program İçeriklerine Yönelik Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmada ele alınan ülke programlarındaki içeriklerde, Sanatsal Biçimlendirme Çalışmaları, Sanatsal Yöntem ve Teknikler, Malzeme Bilgisi ve Yetkinlik, Görsel İletişim, Sanat Eseri Analizi, Sanat Tarihi ve Çağdaş Sanatlarla İlişkilendirme konularında benzerlikler olduğu görülmektedir. Bu konularda benzerlikler olsa da konular her programda aynı ağırlıkta yer almamıştır.

Tüm programların, sanatsal biçimlendirme çalışmaları kapsamında yoğun bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Almanya ve İngiltere programlarında sanatsal strateji ve tekniklerden başlık olarak bahsedilmekte, buna karşın Fransa ve Türkiye programlarında sanatsal tekniklerin ayrı ayrı belirtildiği görülmektedir. Tüm ülke programları sanatsal biçimlendirme konusunda benzer içeriğe sahiptir. Sanatsal biçimlendirme ya da sanatsal üretim, yüzyıllardan beri sanat eğitiminin temelini oluşturması nedeniyle, tüm ülkelerin bu konu üzerinde yoğunlaştıkları düşünülmektedir.

Eser analizi konusu, ele alınan tüm ülke programlarında yer almaktadır. Tablo 2’de eser analizi ile ilgili konulara bakıldığında, Türkiye öğretim programında bu konunun çok daha ayrıntılı ele alınırken, diğer üç ülkede sadece konu adı olarak geçtiği görülmektedir. Fransa’da ise sanat eseri analizi ile ilgili konuların, ayrı bir ders olan sanat tarihi dersi içerisinde işlendiğinden, bu ders kapsamında ayrıntıya girilmediği anlaşılmaktadır.

Sanat tarihi ve çağdaş sanatlar konularına, tüm ülke programlarında yer verilmiştir. Ayrıca İngiltere’de, diğer ülkelere farklı olarak, mimarlık tarihinin de yer aldığı görülmektedir.

Programlar arasında en büyük farklılık, estetik konusunda görülmektedir. Sadece Türkiye programında estetik konusu, estetiğin ne olduğu ve tanımı gibi başlıklar, doğrudan konu edinilmiştir. Diğer ülke programlarında, estetiğin konusuna girebilecek içeriklere dolaylı olarak değinilmiştir.

Dijital teknolojinin görsel sanatlar eğitiminde kullanımı konusunda, Almanya programının; video kamera, bilgisayar, animasyon programları ve sosyal ağlar kullanımı ile kapsamlı bir teknolojik

içerik sunduğu gözlenmektedir. Fransa ve İngiltere programlarında da dijital araçların kullanımı ayrıntılı olarak yer almaktadır. Türkiye programının içerik alanında dijital teknoloji yer almamakta, ancak programın yetkinlikler ve kazanımlar bölümünde dijital yetkinliğe yer verilmiştir. Ülkelerin, özellikle de Almanya, Fransa ve İngiltere'nin, kapsamlı bir dijital içerik hazırlaması, söz konusu ülkelerin okullarında bu teknolojik ekipmanların ulaşılabilir olduklarını ve çağın gereksinimlerine programın uyum sağladığını göstermektedir.

Sergileme ve sunum konusunda en kapsamlı içerik Fransa programına aittir. Almanya ve Türkiye programlarında sunum dosyası hazırlamaya değinilirken, İngiltere programında sergi ve sunu ile ilgili içeriğe ulaşılamamıştır.

Programların tümüne bakıldığında, Türkiye ortaokullar görsel sanatlar dersi programının diğer ülke programlarına göre çok daha ayrıntılı ve kapsamlı bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. İngiltere programında çok kısa bir şekilde ana çerçevenin çizildiği programı, okullar ve öğretmenleri belirlerken, Türkiye'de ise çok ayrıntılı olarak bakanlık tarafından belirlenmektedir. Bu durumun, öğretmene hareket alanı ve esneklik bırakmama olarak algılanabileceği düşünülse de öğretmen programdaki içerikleri seçebilme olanağına sahiptir. Her iki programın da farklı yollarla da olsa, öğretmene daha yaratıcı bir öğretim oluşturacağını ifade etmek mümkündür. Sadece Türkiye ve İngiltere arasında bir program karşılaştırma çalışması yapan Gürbüz (2022) doktora tezinde, bu konuya değinerek, İngiltere öğretim programının karşılaştırıldığında daha esnek bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Karameşe (2016) ise; Kanada ilköğretim görsel sanatlar öğretim programının Türkiye'nin öğretim programına göre yine daha esnek olduğunu belirtmektedir. Esneklik konusunda çarpıcı bir başka örnek de; Güler (2022)'in Finlandiya, Çin, Hollanda ve Türkiye İlkokul Yabancı dil eğitim programlarını karşılaştırdığı yüksek lisans tezidir ve tezde AB ülkelerinin programların uygulama aşamasında öğretmenlere daha fazla esneklik tanıdığını ifade etmektedir.

Eğitim Durumlarına Yönelik Tartışma ve Sonuçlar

Sanatsal üretimde kullanılan geleneksel yöntemler ve geleneksel sanat malzemelerinin kullanımı, tüm ülke programlarında görülen ortak unsurdur. Sanat uygulamalarının, geleneksel yöntemlerin dışında, günümüz dijital teknolojileri ile üretilmesi veya üretiminde bu araçlardan yararlanma ise, dört ülke programında yer almakla birlikte, Almanya, Fransa ve İngiltere programlarında ayrıntılı

olarak vurgulanmıştır. Dijital fotoğraf makinalarından, üç boyutlu yazıcılara kadar geniş bir yelpazede kullanımı önerilen bu araçların, ülkelerin ekonomik zenginlikleri ile de ilgili olduğu düşünülmektedir.

Müzelerin, bölgede yer alan tarihi eserlerin ve sanat tarihine geçmiş önemli sanatçıların eserlerinin görsel sanatlar derslerinde kullanılması da tüm programlarda yer alan ortak özelliklerdendir.

Tablo 3’de ülkelerin eğitim durumları ile ilgili maddelere bakıldığında, Türkiye programındaki yoğunluk dikkat çekmektedir. Diğer derslerle iş birliği yapma, yazılı ve sözel ifadeyi geliştirici etkinlikler, genel öğretim yöntemlerinden beyin fırtınası, tartışma ve drama, sanat alanındaki mesleklerin tanıtımı gibi yöntemler Türkiye programında yer alan ve farklılık yaratan unsurlardır.

Almanya programında yer alan “Bireysel deneyimlerin görsel sanatlar eğitiminde kullanılması” ve “bağımsız öğrenme becerileri geliştirme”, farklılık gösteren ve yaratıcı sanatsal sürecin önemli unsurlarıdır. Bu maddelerin, bireysel farklılıkların öne çıkması ve kişilik özelliklerinin vurgulanması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Gürbüz (2022); İngiltere öğretim programı ile karşılaştırma yaptığı doktora tezinde, bireysel farklılıklarla ilgili bulgulara ulaşmış; öğretim programlarının bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetlerin dikkate alınarak hazırlandığı tespitinde bulunmuştur.

Fransa programında yer alan; disiplinler arası proje oluşturma, mimari eserlerin incelenmesi, malzeme ile görsel etki yaratma, diğer ülke programlarında yer almamaktadır. İngiltere programında yer alan iş birliğine dayalı çalışmalar konusu ise dikkat çekicidir.

Araştırmaya konu olan ülkelerin programlarının eğitim durumları incelendiğinde, Türkiye programının öğretmene zengin bir içerik, yöntem ve teknik sunarak ve diğer ülkelerde olmayan genel öğretim yöntemlerinden bazı yöntemleri de sanat eğitimine uyarlayarak, öğretmenlere kapsamlı bir rehber olarak hazırlandığı ifade edilebilir.

Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımlarına Yönelik Tartışma ve Sonuçlar

Ele alınan ülkelerin programlarında ortak olarak, ölçme ve değerlendirmenin eğitimin önemli bir parçası olduğu, sürekli ve çok yönlü olması gerektiği ve öğrenme çıktılarına dayanması gerektiği ifade edilmektedir.

Programlarda diğerlerinden farklı olarak bazı dikkat çekici özellikler bulunmaktadır. Almanya görsel sanatlar dersi programında sanal medya tabanlı sunum gibi yöntemlerin de değerlendirilmede kullanılabileceği ve değerlendirme ölçütü olarak, öğrencilerin sanatı bireysel ifade aracı olarak kullanabilme becerileri yer almaktadır.

Fransa programı ölçme ve değerlendirme yaklaşımında dikkat çeken unsurların başında risk alma, inisiyatif kullanabilme, bireysel ve kolektif projelere dahil olma ve enstalasyon gibi çağdaş sanat uygulamalarının da değerlendirme ölçütleri içerisine alınmasıdır.

İngiltere’de, ölçme ve değerlendirme sistemi için, üstün yeteneklileri de kapsayan 9 basamaklı ölçek oluşturulmuştur. İngiltere’nin 9 farklı seviye belirlemesi, her aşama için değerlendirmeyi daha nesnel hale getirmiştir.

Türkiye görsel sanatlar dersi programının ölçme ve değerlendirme yaklaşımında ise; her öğrencinin kendi başlangıç ve gelişim düzeylerine göre değerlendirilmesi gerektiği, değerlendirmenin öğretim sürecinin tamamını içerdiği gibi çok yönlü de olabileceği ve ölçme ve değerlendirmede; çeşitli nicel sanat testleri vb. ölçme araçlarının ayrı ayrı belirtilmiş olması diğer ülke programlarından farklılık göstermektedir. Programın, amaç, içerik, eğitim durumlarında olduğu gibi, ölçme ve değerlendirme yaklaşımının da Türkiye programında ayrıntılı ve açıklayıcı olduğu görülmektedir.

Ölçme ve değerlendirme sistemlerinde, birbirlerine benzer maddeler çıkartıldığında, dijital-sanal medyanın da süreç dosyası olarak kullanılabilmesi ile klasikleşmiş değerlendirme ölçütlerinden farklı olarak, risk alma, inisiyatif kullanabilme, bireysel ve kolektif projelere dahil olma, yeni sanatsal yaklaşımlara cesaret edebilme gibi ölçütlerin bulunması, öğrencilerin yaratıcılıklarını cesaretle ortaya koymalarını desteklemesi bakımından önemli bulunmuştur.

Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında, Türkiye’de ortaokul Görsel Sanatlar Dersinin programına yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Program Amaçlarına Yönelik Öneriler

1. Farklı sanat dallarında yetkinlik, yaratıcılığın geliştirilmesi ve desteklenmesi, görsel sanatların dijital alanda kullanımı, sergileme bilgi ve becerisi kazandırma, grup çalışması yapabilme, çevresel

farkındalık kazandırma ve özgüven kazandırmaya yönelik amaçlar, program amaçlarında yer almalıdır.

Program İçeriğine Yönelik Öneriler

2. Mimarlık başta olmak üzere, diğer plastik sanatların tarihi içerikte yer almalıdır.
3. Video kamera, bilgisayarlar, animasyon ve çizim programlarının kullanılabilmesi ve öğrenciyi dijital sanata yaklaştırabilecek konulara yer verilmelidir.
4. Sanat çalışmalarının izleyiciye etkisini arttırmak bakımından sergileme konusuna değinilmelidir.

Eğitim Durumlarına Yönelik Öneriler

5. Sanatsal üretim için, geleneksel yöntemlerin dışındaki yöntemlere yer verilmelidir.
6. Video kamera, bilgisayarlar, animasyon ve çizim programları, üç boyutlu yazıcılar, dijital yazıcılar, dijital fotoğraf makinalarının yer aldığı araç ve gereçlerin kullanımına olanak sağlanmalıdır.
7. Bireysel deneyimler ve bireysel özelliklerin, sanatsal üretimde daha çok kullanımının sağlanması.
8. Bağımsız öğrenme becerileri geliştirmeyi teşvik edici konular ve ortamlar sağlanmalıdır.
9. Öğrencilerin, disiplinler arası projelerle çalışmaları için ortam hazırlanmalı ve teşvik edilmelidir.
10. Farklı malzemelerin, farklı görsel etkiler yaratacağı bilgisiyile, öğrencilerin geleneksel malzemelerden başka malzemelere yönelmesi desteklenmelidir.
11. Mimari gibi üç boyutlu eserlerin yerinde incelenmesi sağlanmalıdır.
12. Takım çalışmaları yapmak ve takımlarda yer almak desteklenmelidir.

Değerlendirmeye Yönelik Öneriler

13. Süreç dosyası ile sanal- sosyal medya ortamlarının da süreç dosyası olarak kullanımı sağlanabilir.

14. Sanatsal süreçte risk ve inisiyatif alabilme, bir ölçüt olarak değerlendirilebilir.

15. Bireysel ve kolektif projeler oluşturabilme ve bu projelerde yer alma desteklenmeli ve değerlendirme ölçütü olarak kullanılması sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Akyüz, Y. (1997). *Türk Eğitim Tarihi. Başlangıçtan 1997'ye*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Aşçı, M. (2009). *Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İngiltere ve Türkiye'de Genel Lise Sosyal Bilimler Programlarının Karşılaştırılması ve Bir Model Önerisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Bayram, M.H. (2018). Avrupa Birliği'nin dayandığı değerlerin korunması. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*. Yıl:6, Sayı:11. (s. 67-82).
- Bulletin officiel spécial n° 11. (2015). Retrieved from http://www.education.gouv.fr/pid285/bulletin_officiel.html?pid_bo=33400.
- Çalışkan, A. (2023). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinin ekonomik kriterler açısından değerlendirilmesi. *S. D. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. C.28, S3, s.349-363.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı Eğitim*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Dılmaç, O. (2009). *16. ve 20. Yüzyıllar Arasında Avrupa'da Akademik Düzeyde Sanat Eğitiminin Oluşumu ve Türkiye'deki Sanat Eğitimine Katkıları*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Efland, A. (1990). *A History of Art Education: Intellectual and Social Currents in Teaching the Visual Arts*. Teachers College Press.
- Ertok, A. (2020). Türkiye'de Sanat. *Görsel sanatlar öğretimi*. (s. 91-108). Tuna, S. ve Alakuş, A.O. (Ed.). Ankara: Nobel Yay.
- EURYDICE (2009). *Arts and Cultural Education at School in Europe*. Audiovisual and Culture Executive Agency. Retrieved from <http://www.eurydice.org>.
- Gökay, M. (2023). Sanat eğitiminde tarihsel süreç. *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi*. (s. 19-35). Alakuş, A.O. ve Mercin, L. (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Güler, C. (2022). *Finlandiya, Çin, Hollanda ve Türkiye'de Uygulanan İlkokul Yabancı Dil Eğitim Programlarının Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üni. Konya.
- Gürbüz, M. (2022). *Türkiye ve İngiltere'de Ortaöğretim Görsel Sanatlar Öğretiminin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üni. Ankara.

- Gündüz, G. F. (2023). Program teorileri. *Çağdaş gelişmeler ışığında eğitimde program geliştirme ve değerlendirme*. (s. 28-55). M. Güven ve S. Aslan (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- HDR. (2019). *Human development index*. Retrieved from <http://hdr.undp.org/en>.
- Hurwitz, A. ve Day, M. (1995). *Children and their art. Methods for the elementary school*. Fort Worth, TX. Harcourt Brace College Publishers. USA.
- Imf. (2019). *International money found*. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Countries>.
- Karameşe, E. N. (2016). *Türkiye ve Kanada İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi. Bartın.
- Kaya, Ö. ve Romanescu, L. S. (2020). On the Development of Art Education. International Asian Congress On Contemporary sciences-iv. June 26-28. Baku Azarbaycan.
- Mcdonald, S. (2004). *The History and Philosophy of Art Education*. Cambridge: The Lutterworth Press.
- MEB. (2018). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- M.E.B. T.T.K.B. (2013) *İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1- 8. Sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- National Curriculum in England (2013). *Art and design programmes of study*. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-art-and-design-programmes-of-study/national-curriculum-in-england-art-and-design-programmes-of-study>.
- National Curriculum (2020). Level descriptions for art and design. Retrieved from <http://archive.teachfind.com/qcda/curriculum.qcda.gov.uk/key-stages-3-and-4/subjects/key-stage-3/art-and-design/Level-descriptions/index.html>.
- NSEAD. (2017). *Art and design programme of study: Key stage 1-3. National curriculum in England*. Retrieved from http://www.nsead.org/curriculum-resources/downloads/PoS_ART_AND_DESIGN_DFE_NSEAD_combined_version.pdf.
- Özsoy, V. ve Alakuş. A. (2009). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Programmes du collège (2008). *Programmes de l'enseignement d'arts plastiques. bulletin officiel spécial n° 6 du 28 août 2008. Ministère de l'éducation nationale*. Retrieved from http://media.education.gouv.fr/file/special_6/28/0/programme_arts_general_33280.pdf.

- Programmes pour les cycles (2015). *Programmes pour les cycles 2, 3, 4*. Retrieved from http://cache.media.education.gouv.fr/file/MEN_SPE_11/67/3/2015_programmes_cycles234_4_12_ok_508673.pdf.
- Rahmenlehrplan. (2006). *Rahmenlehrplan für die sekundarstufe 1 -berlin jahrgangsstufe 7-10 hauptschule realschule gesamtschule gymnasium. bildende kunst*. Retrieved from http://www.berlin.de/sen/bildung/unterricht/faecher-rahrnenlehrplaene/rahrnenlehrplaene/mdb-sen-bildung-schulorganisation-lehrplaene-sek1_bildende_kunst.pdf.
- Stankiewicz, M.A. (2009). *Constructing an international history of art education: periods, patterns and principles*. the international journal of arts education. 7.1. Retrieved from <http://maryannstankiewicz.com/wordpress/wpcontent/uploads/2010/04/Constructing-International-History-of-Art-Education.pdf>.
- Tansuğ, S. (1986). *Çağdaş Türk Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Teil C Kunst. (2015). *Teil C kunst jahrgangsstufen 1 – 10*. Retrieved from https://bildungsserver.berlinbrandenburg.de/fileadmin/bbb/unterricht/rahrnenlehrplaene/Raahrnenlehrplanprojekt/amtliche_Fassung/Teil_C_Kunst_2015_11_10_WEB.pdf.
- Türkoğlu, A. (1998). *Karşılaştırılmalı Eğitim: Dünya Ülkelerinden Örneklerle*. Adana: Baki Kitabevi.
- Uz, A. (2014). *Köy Enstitülerinde Resim – İş*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Ültanır, G. (2000). *Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi Kuram ve Teknikler*. Ankara: Eylül Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Kitabevi.

Extended Abstract

Purpose

The main purpose of this research is to examine the secondary school visual arts curricula in Germany, France, England and Turkey in terms of their purpose, content, educational situations, assessment and evaluation processes, to determine the differences and similarities and to create a detailed data source on this subject.

Depending on this main purpose, the research questions sought to be answered in the study are as follows.

1. What are the similarities and differences between the aims of the visual arts curriculum in Turkey and the aims of the visual arts curriculum in Germany, France and England?
2. What are the similarities and differences between the content (subject areas) of the visual arts curriculum in Turkey and the visual arts curriculum in Germany, France and England?
3. What are the similarities and differences between the educational situations (Learning-Teaching Processes) of secondary school Visual Arts courses in Turkey and the educational situations (Learning-Teaching Processes) of Visual Arts courses in Germany, France and England?
4. What are the similarities and differences between the assessment and evaluation processes of secondary school Visual Arts courses in Turkey and the assessment and evaluation processes of secondary school Visual Arts courses in Germany, France and England?

Methods

In this comparative research, the document analysis method was used. In the research where the qualitative research method was used through document analysis, all variables were brought together within the framework of the research questions in the curricula of the examined countries and an attempt was made to determine the similarities and differences between them. The "horizontal approach" was used in comparing the visual arts course curricula of the countries in question.

The study population of the research consists of the Visual Arts curriculum of secondary schools in Germany, France, England and Turkey, which are the three largest countries of Europe in terms of socio-economic development, political power, industrialisation and population.

Conclusion

The secondary school visual arts course programmes of the countries considered in the research were investigated in terms of purpose, content, educational situations, measurement and evaluation processes and the results of the research were presented with categories for sub-objectives.

Results for Programme Objectives

In the visual arts curricula of the countries subject to the research, it is seen that the objectives related to Artistic Skills and Individual Expression, Art Criticism, Aesthetics, Cultural Heritage and Cultural Diversity and Interest in Different Art Branches are common.

It can be stated that the common aims of the curricula within the scope of the visual arts course in the countries addressed in the research are to raise individuals who have artistic skills and creativity at a level that can express their own feelings and thoughts individually, who can make sense of artworks and acquire art criticism and aesthetic knowledge about why they are valuable, who are aware of cultural diversity and cultural heritage, and who have digital domain competence.

Results on Programme Content

It is seen that there are similarities in the contents of the country programmes in the research in the subjects of Artistic Forming Studies, Artistic Methods and Techniques, Material Knowledge and Competence, Visual Communication, Artwork Analysis, Art History and Relation with Contemporary Arts. Although there are similarities in these subjects, they are not included in the same weight in each programme.

When all the programmes are examined, it is seen that the Turkish secondary school visual arts curriculum has a much more detailed and comprehensive content than the programmes of other countries. In the UK programme, schools and teachers determine the programme where the main framework is drawn very briefly, whereas in Turkey it is determined by the ministry in a very detailed manner. It is possible to state that both programmes will create a more creative teaching for the teacher, albeit in different ways.

Results Regarding Educational Background

Traditional methods used in artistic production and the use of traditional art materials are common elements in all country programmes. In addition to traditional methods, the production of art practices with today's digital technologies or the use of these tools in the production of art practices is emphasised in detail in the programmes of Germany, France and England, although it is included in four country programmes.

When the educational status of the programmes of the countries subject to the research is examined, it can be stated that the Turkish programme is prepared as a comprehensive guide for teachers by

offering a rich content, methods and techniques to teachers and adapting some methods from general teaching methods to art education, which are not available in other countries.

Results on Measurement and Evaluation Approaches

In the programmes of the countries studied, it is commonly stated that assessment and evaluation is an important part of education, should be continuous and multifaceted, and should be based on learning outcomes. Process File (Portfolio) evaluation, which is an important indicator of the art education process, has been determined as an evaluation tool in all programmes in order to observe all the works of the students. Process file (portfolio) is also known as a method used by artists.

In the measurement and evaluation approach of the Turkish visual arts curriculum, the fact that each student should be evaluated according to his/her initial and developmental levels, that the evaluation can be multifaceted as well as including the entire teaching process, and that measurement and evaluation tools such as true-false, short answer, multiple choice, checklist, grading type observation forms, self and peer evaluation forms, rubrics, group evaluation forms, project evaluation form, performance evaluation form, presentation file, sketchbook etc. are specified separately in measurement and evaluation differ from the programmes of other countries. It is seen that the approach to measurement and evaluation is detailed and descriptive in the Turkish programme, as in the aims, content and educational situations of the programme.

Etik Beyanı: “Türkiye ve Bazı Avrupa Ülkelerindeki Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve bu çalışmanın anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen, insan ve hayvanların (material/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanıldığı, insanlar üzerinde klinik araştırmalar yapıldığı, hayvanlar üzerinde yapıldığı türden araştırmalar kapsamına girmemesi nedeniyle Etik Kurul Onay Belgesine gerek olmadığından, etik izin alınmamıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.